Fusterians al 2002?

Vicent Àlvarez
Advocat. Universitat de València

El llibre Nosaltres els valencians marcà un abans i un després. Crec que tal i com ho ha estudiat Xavier Ferré, el valencianisme polític i, així mateix, el cultural, estan marcats per eixa divisòria. Fuster no fou el creador del valencianisme a l'estil d'un Sabino Arana; el nostre és un cas ben diferent. Abans de l'aparició de "nosaltres" havia existit el valencianisme de la República, i el de la postguerra.

Del valencianisme republicà en quedava el record històric, un republicanisme incipient, un contingut ideològic reduït. El fet és que aquest valencianisme durant la dictadura no va tenir presència: la poca gent que no es va exiliar es quedà inactiva.

Fuster va optar per escriure un llibre, com ell mateix diu "un paper urgent", perquè al 1962 era possible un moviment, perquè una mena de germania moderna resultava necessària i viable. Abans de l'eixida del paper ja ens havia fet alguns comentaris; feia temps que esperava el moment de dir moltes coses totes juntes, i al 1962 hi havia gent que tenia ganes de fer país, i encara que, com el mateix Fuster em va escriure, entre les possibilitats humanes i materials i la realitat hi havia un desfasament (carta de 22-11-63), calia, doncs, un acte de revolta, un trencament amb la situació en presència.

De la mateixa carta citada vull extreure una frase significativa: "Som pocs i escassament viables". Cert. Érem pocs i poc viables, però érem, existíem. L'opció era desafiar la realitat, i en eixa aventura Fuster no es considerava estar tot sol; d'altra banda, alguns descobrírem, com el burgès de Molière, que érem fusterians puix coincidíem en la voluntat de revoltar-nos contra una societat sense identitat, dominada.

El llibre ens va donar més suport, ens va obrir molts interrogants i sobre tot, la mateixa presència de l'autor, el qual sense ser "polític" feia política, a l'estil d'un Russeaux o un Sartre, en va empentar a la praxi, al terreny de la política, del combat contra moltes coses perquè calien les llibertats, l'inconformisme, la crítica, perquè vèiem el futur del país en funció de recuperar una identitat de cultura i llengua, i aspiràvem a les transformacions socials. Esquerra i valencianisme, cultura i política, rebuig de la moral imperant, pròpia del nacionalcatolicisme.

Aquell missatge es va donar en una situació concreta. Fou un punt de partença al qual avui no podem renunciar. Se'ns va batejar com "fusterians", tant se val; quaranta anys després el valencianisme ha fet un recorregut, i cal seguir essent fusterià en la mesura que fer país continua tenint sentit i és, malgrat tot, una assignatura pendent. El present és marcat per unes realitats diferents a les del moment de "nosaltres": tenim institucions d'autogovern, estatut, democràcia, i ja no som tan pocs. Seria simplista considerar que no hi ha canvis, de vegades escolte coses com "estem pitjor o igual", "per a que ens ha servit l'estatut?"... Pense que, vulgam o no, els canvis existeixen i que no per ser més radicals encertarem. Tanmateix, no per acceptar tal com són les coses sense cap sentiment crític i esforç de canvi, anem a avançar.

Al moment del debat del dictamen sobre la llengua, que fou encarregat al Consell Valencià de Cultura per Zaplana, el dilema entre la radicalitat i l'acceptació de la realitat va emergir, i aquesta vegada, al final, va prevaler el "realisme"; quasi sempre és així. Alguns sectors des de fora del CVC pensaren que calia la radicalitat, alguns altres optarem per mantenir un postura crítica que es va concretar en una abstenció amb vot raonat, i altres van optar per una mena de consens a favor de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, sempre tenint present la unitat de la llengua. Com a referència, dins d'aquests amics hi havia Ramon Lapiedra, ex-Rector de la Universitat. Aquesta diversitat de postures evidencia plurals formes d'entendre el llegat de Fuster. Cal, però, algun comentari més a fons, i, possiblement una reflexió més elaborada que la meua.

Una línia de pensament i de pràctica ens ha retret el nostre vot en termes d'abstenció; segons una tal postura, calia continuar amb un no radical a qualsevol espai valencià que no es manifesti directament com a català. La cosa és senzilla, com Josep Guia ha mantingut sempre: diguem Català i prou. Som catalans. El possibilisme, però, de base fusteriana, tracta d'evitar un trencament amb la societat valenciana, i va optar, com ja he remarcat, per un consens amb la gent del PP que permetera un progrés en l'ús de la llengua. I què fem els altres, que ens situem a la cruïlla?

Tenim unes institucions de govern; formalment podem fer ús de l'autogovern. Manca molt per fer. Cal anar fent feina i augmentar el nivell d'identificació dels valencians en la seua primera condició de "valencians". Això, en certa manera, ens obliga a reforçar la tasca en l'espai del valencianisme. Un recent i important estudi dels darrers anys resumeix així la situació:

"En línia amb el caràcter dominant que té identitat dual a la societat valenciana, són altament majoritaris, amb el 81%, els enquestats que manifesten estar

molt o bastant d'acord amb l'opinió que 'la identitat valenciana és compatible amb la integració a la nació espanyola', mentre que es tracta només d'una reduïda minoria del 3% els que hi estan poc o gens d'acord. Per altra banda, el grau de desacord és quasi igualment majoritari, el 76%, amb l'opinió contrària a l'anterior en el debat polític actual que 'els valencians som un poble que forma part de la nació catalana', mentre que és clarament minoritària la població valenciana que està molt d'acord, el 2%, o bastant d'acord, el 6%, amb aquesta opinió que condensa el projecte polític de Països Catalans."

De la mateixa carta citada vull extreure una frase significativa: "Som pocs i escassament viables". Cert. Érem pocs i poc viables, però érem, existíem. L'opció era desafiar la realitat, i en eixa aventura Fuster no es considerava estar tot sol; d'altra banda, alguns descobrírem, com el burgès de Molière, que érem fusterians puix coincidíem en la voluntat de revoltar-nos contra una societat sense identitat, dominada.

(Postmodernitat i autonomia, els valors dels valencians. – Manuel Garcia Ferrando, Antonio Ariño Vilarroya. 2001).

Diferents alternatives, com es pot apreciar, puix ja no som tan pocs, i òbviament, d'una herència ortodoxa no pot haver-hi seguidors unànimes. Tot i compartint la unitat de llengua i cultura, així com, la necessitat de nivells alts d'autogovern, de canvis socials i de model d'estat, el valencianisme és divers i es concreta en polítiques diferents, en ocasions contradictòries. Fins ara les convocatòries de manifestacions en dates significatives, 9 d'octubre o 25 d'abril, han estat unitàries, amb reserves i matisos, cada vegada, però, el moviment és transversal i amb alternatives plurals.

Retenir, però, l'actitud crítica i no subalterna, de reivindicació, continua essent tan necessari com al seu moment ho fou "Nosaltres". Aquesta actitud ens pot servir de nexe entre tots els valencianismes nacionalment clars i presents. Quaranta anys han passat, i no debades, amb encerts i errors, amb resultats limitats que al meu judici permeten anar més enllà del que tenim.

Moment d'aniversaris, quaranta anys de "Nosaltres", deu de la mort de Fuster, podem fer balanç del camí fet, del que ens resta... i especialment del objectius compartits. Ho farem o cadascú hi dirà la seua? Pense que aquell "desfasament" del 62, al qual feia referència Fuster a la carta que he esmentat, ha canviat; és més, el sentiment d'identitat és superior, encara que dual, com diuen els sociòlegs. Per tot això, sense exageracions ni pessimisme, el moviment encetat als anys 60 continua present; el perill pot consistir a quedar-se al gueto o a donar un vot al buit: ni una ni altra cosa.

